

CJBB75

21.10.2010

8.20 - 9.50

L11

Je možné získat z korpusu informace o slovech téhož derivačního typu ?

- Korpus →
- Implicitní atribut →
- word
- lemma
- tag
- POS
- ?derivační typ?

Co je to derivační typ ?

- slovotvorný třída – třída slov stejného obecného významu, pro něž platí, že jsou utvořena (většinou) od slovotvorných základů jednoho slovního druhu. (Např. jména činitelská jsou substantiva označující osoby provádějící nějakou činnost, kterou pojmenovává základové sloveso.)
- slovotvorný typ – uvnitř jednotlivých slovotvorných tříd vydělujeme slovotvorné typy podle formy. (Např. slovotvorná třída jmen činitelských má následující typy: jména činitelská na *-tel*, *-č*, *-l*, *-ec*, *-ce*, *-čí*, atd.)

Vyberte jeden derivační (slovotvorný) typ a pokuste se formulovat dotaz

- např. typ činitelských jmen na *-tel*
- Můžeme najít všechna substantiva, jejichž lemma končí na *-tel*
- Můžeme z nich vybrat všechna maskulina životná

Korpus → Implicitní atribut → Lemma: .*tel

prosně ukrajoval hodinu za hodinou . Na věži
trouběji ! " zdravil hajného Vítězslava v
hospodský přinesl , všiml si Vítězslav , že si
půjdete . Ten chlap musí slovit , nebo mě
oprýskané škodovky . Z prvního vystoupil
svých služebních cestách . A tak ho jednou
Pozvánku mu po známotech zařídili jeho
opravovat mínění . Fridolín slyšel od svých
" Pašák jsi ! " pověděl Vítězslav novému
Podíváme se po něm zítra ráno . " Jeho nový
slov se nezmohl . " Musíš si jít lehnout do
ho do ložničky . Posadil jej na kovovou
frťany myslivce . Pak ho opatrně položil na
raději mějte zavřenou , " řekl mu tenkrát

kostela
posteli
nositel
ředitel
ředitel
přátelé
přátelé
přítel
přítel
přítel
postele
postel
postel
ředitel

už odbila půlnoc , ale Vítězslav se stále
" Jeleni mají na troubení ještě čas ,
piva nechává růst knírek pod nosem . H
sežere . A abych nezapomněl , vezmi si
Klacek , šéf lesního závodu , aby po chv
přemluvili , ať si udělá lovecký lístek
jako dar k oslavě úspěšného i když rychl
že se na loveckých chatách o sifonu či
" Trefil jsi ho , ale blbě , asi na běh
Fridolín Dřevokaz měl takovou třesavku
nebo budeš zítra hrbatý jak chrt , " zvedá
a nalil do něj ještě dva frťany myslivce
, přikryl prošívanou pokrývkou a zavřel
Klacek . Naoko přísně , ale v nitru s haj

Zobrazeno: 1+50/324168 (0%) Řádek: 13 Vybráno: 5

Korpus → Implicitní atribut → tag: NNM.*

- P-filtr

hospodský přinesl , všiml si Vítězslav , že si půjdete . Ten chlap musí slovit , nebo mě oprýskané škodovky . Z prvního vystoupil svých služebních cestách . A tak ho jednou Pozvánku mu po známotech zařídili jeho poopravovat mínění . Fridolín slyšel od svých Pašák jsi ! " pověděl Vítězslav novému Podíváme se po něm zítra ráno . " Jeho nový raději mějte zavřenou , " řekl mu tenkrát hajným souhlasil . To už je úděl většiny chtěli a říkat co si myslí . Ale nejen Ale nejen ředitelů . Vítězslav však nebyl přerostla hranice nekonečna . " Tady je do noci o všem možném , tak jako když se

nositel
ředitel
ředitel
přátelé
přátelé
přítel
příteli
ředitel
ředitelů
ředitelů
ředitel
majitel
přátelé

piva nechává růst knírek pod nosem . Huba sežere . A abych nezapomněl , vezmi si Klacek , šéf lesního závodu , aby po chvíli přemluvili , ať si udělá lovecký lístek jako dar k oslavě úspěšného i když rychlého , že se na loveckých chatách o sifonu či . " Trefil jsi ho , ale blbě , asi na běh Fridolín Dřevokaz měl takovou třesavku Klacek . Naoko přísně , ale v nitru s hajným . Nemohou dělat co by chtěli a říkat co . Vítězslav však nebyl ředitel . Byl to . Byl to svým způsobem samorost , a proto , " a bouchl se pěstí do hrudi , až to po roce opět sejdou . Hlavně se ale profesor

Zobrazeno: 1+50/278226 (0%) Řádek: 1

Konkordance → Statistiky → Frekvenční ..

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0 Řádků k zobrazení: 453

lemma: 0<KWIC zobrazit součet schovat

lemma:	##
ředitel	42694
obyvatel	21288
představitel	19612
přítel	18038
majitel	17816
podnikatel	15318
učitel	10022
spisovatel	8411
uživatel	7703
velitel	6710
nepřítel	5937
pachatel	5673
vyšetřovatel	5610
zaměstnavatel	5541
pořadatel	5150
dodavatel	4979
činitel	4064
pozorovatel	3965
spotřebitel	3706
skladatel	3331
zakladatel	3044
provozovatel	3022
zastupitel	3018

Zavřít Uložit

Na základě pozorování dat z korpusů odpovězte na otázky

- Je každé substantivum na *-tel* (jehož lemma=.*tel) činitelské jméno (deverbativum na *-tel*)?
- Jaké jsou (nutně) formální vlastnosti lemmat, která jsou deverbativy derivovanými sufixem *-tel* ?
- Proč nejsou slova jako *kostel*, *postel*, *kastel*, ... deverbativy na *-tel*?
- Proč nejsou slova jako *hotel*, *botel*, *motel*, ... deverbativy na *-tel*?
- Proč nejsou slova *pytel*, *strašpytel*... deverbativy na *-tel*?
- Proč je *pitel* deverbativum na *-tel* a jak argumentovat u slova *jetel*?
- Od jakého základu (základů) se tvoří deverbativa na *-tel*?
- Které komponenty lze formálně popsat při derivaci jmen na *-tel* ?

Co může předcházet před –tel ?

- Vokál ?
- Konsonant ?
- Pouze některé vokály ?
- Které ?

derivace od kmene

- -a-tel, -ova-tel
- -e-tel, -ě-tel
- -i-tel
- -í-tel

Proč nejsou slova jako *kostel*, *postel*, *kastel*, ... deverbativy na *-tel*?

- Deriváty na *-tel* se tvoří od kmene (minulého) nebo od otevřeného kořene sloves, která nemají kmenotvornou příponu pro tvoření tvarů od kmene minulého.
- Před *-tel* předchází vždy vokál.

Proč nejsou slova jako *hotel, botel, motel, ...* deverbativy na *-tel*?

- K tomu, co bylo řečeno výše stačí dodat, že :
- -o- nemůže být kmenový vokál v češtině
- neexistuje české sloveso III. třídy vzoru krýt, které by mělo -o- v kořeni (anebo vokál, který by v tomto derivačním typu alternoval s -o-).

Proč nejsou slova *pytel, strašpytel...* deverbativy na *-tel*?

- neexistuje sloveso III. třídy vzoru *krýt* .**pýt*

Proč je *pitel* deverbativum na *-tel* a jak argumentovat u slova *jetel*?

- *pitel* je deverbativum od slovesa *pít* : ...**co**
Čech, to dobrý <pitel> ... SYN2006PUB
- *jetel* je případ formální homonymie, není deverbativem od slovesa *jet*. Při formalizovaném popisu by bylo třeba zařadit toto substantivum k výjimkám.

Možnosti a meze automatické derivace deverbativ na *-tel*

- Klímová, J., Štícha, F.: K možnostem a mezím sufixální derivace substantiv, In: Možnosti a meze české gramatiky, Praha : Academia, 2006, s. 127-138.
- Hlaváčková, D. Osolobě, K. Pala, K., Šmerk, P.: Relations between Formal and Derivational Morphology in Czech. In Dočekal, M. – Ziková, M.: Czech in Formal Grammar. Mnichov : Lincom 2009, s. 79-87.

Pokuste se podobným způsobem najít substantiva dalších typů

- -č
- -l
- -ec
- -ce
- -čí

Všimněme si

- odvozování od kmene
- odvozování od kořene